

חיים ווייסאדלר

„הציוניסט קארבאן“
וראשוני פועלי ציון
בקישינוב

„הציוניסט קאראבאן“ וראשוני „פועלי ציון“ בקישינוב

ברחוב היהודי בקישינוב לא נמצא איש שלא הכיר את „הציוניסט קאראבאן“ בסוף המאה שעברה ובהתחלת המאה הנוכחית.

בתקופה הנזכרת הוא היה היחידי בין פעילי התנועה הציונית שזכה לכינוי „ציוניסט“. יהודי גברתן וגבוה משכמו ומעלה, בעל כתפיים רחבות, מוצק, מזוקן ובעל הדרת-פנים. כאשר היה צועד, היתה האדמה כאילו רועדת מתחת לרגליו, וקולו היה קול-בס עמוק „א-לא-שאליאפין“. הוא נולד בוויילנא (ליטא) בשנת 1863, וכמו כל יהודי בן-ליטא דאז, הוא קיבל חינוך מסורתי תורני ב„חדר“ וב„ישיבה“, ואחר-כך, עם התבגרותו, למד בבתי-ספר כלליים ועמד בבחינות תעודת-הבגרות.

בשנות התשעים למאה שעברה הוא השתקע בקישינוב, וכאן התבלט כעסקן רציני ופעיל בתנועה הלאומית, בחיבת-ציון ובציונות. קאראבאן השתתף בתור אורח בקונגרס הציוני הראשון בבזל. ומאז הוא נחשב בין הציונים הפופולאריים ביותר בין המוני-העם ונהפך עד מהרה סמל הציונות-העממית, שפרצופה האמיתי התגבש רק כעבור שנים, עם הופעתם של איגודים-ציוניים-פועליים-עממיים שונים ברחבי רוסיה ובבסרביה. הוא התפרנס בכבוד בתור בעל בית-חרושת קטן של מברשות, שבו עבד הוא עצמו יחד עם פועל אחד או שנים. הוא היה המשווק היחידי של המברשות לכל טחנות-הקמח המודרניות המרוכבות בקישינוב ובסביבה, שהיו מזדקקות למברשות לניקוי החיטה בשעת הרחיצה לפני הטחינה.

הכרתי לראשונה את קאראבאן במשרדי הטחנה הגדולה ביותר בבסרביה, הטחנה של טוביה כהן, כשהוא בא למכור את המברשות שלו ואני, שהייתי עוד צעיר לימים, באתי לשם כדי לעזור לאבי ז"ל, שהיה אז הסוכן העיקרי של הטחנה לקניית חיטה.

קאראבאן היה בא לעתים קרובות לטחנה לשם קבלת הזמנות ולסידורים כספיים, ולא היה עוזב את המשרד אחרי גמר עסקיו, אלא היה מקדיש תמיד כמה רגעים, לכל הפחות, לתעמולה ציונית בין הפועלים

והסקידים ואף היה מדבר על לבו של בעל-הטחנה טוביה כהן, שהיה מתבולל טיפוסי, אך היה מתבשם מתעמולתו ושומע בענין רב את דבריו הנלהבים. עד מהרה דבקה נפשי בקאראבאן וגם אני כנראה מצאתי חן בעיניו, כי הוא מצא אצלי אוון קשבת להטפה הציונית. עד היום אני משתמש לניקוי בגדי במברשת שהוא נתן לי אז בתור מתנה. שערות המברשת הן לבנות ובאמצע חרוטות בשערות שחורות האותיות X.B. הנימוק היה שאותיות אלה הן ראשי-תיבות של „חריסטוס ווסקרט“ (משמע „ישו קם לתחייה“) שבהם משתמשים הגויים בברכת חג המולד שלהם. בית-החרושת שלו שכן ברחוב קופרינובסקי, בין מינקובסקאיא והרלובסקאיא, אבל מי מתושבי קישינוב היהודים ידע על קיום רחוב כזה ואיפוא הוא נמצא?

הרחוב הזה, יחד עם כמה סימטאות קרובות, היה נקרא בפי יהודי קישינוב „משה ביקס גאסען“, על שמו של חייט זקן, שהיה מטליא בגדיהם הישנים של היהודים תושבי הסביבה. בגדים חדשים לא ידע חייט זה לתפור כלל...

משה ביקס גאסען

ומכיוון שהגענו ל„משה ביקס גאסען“ אני מרגיש שחובה מוטלת עלי להקדיש כמה שורות לשכונה זו של קישינוב-רבתי, למראה החיצוני שלה ולחיהם של הדרים בה, שהם אופייניים כל כך לחיי המוני-העם בזמן ההוא בבסרביה בכלל ובקישינוב בפרט.

בקשינוב היו כמה שכונות שהגויים היו נמנעים מלהשתכן בהן או שיצאו אחד-אחד מהן, כמו שכונת „אורגייב“ או סביבות בית-הכנסת הגדול, אבל „משה ביקס גאסען“ היו „גויים ריין“ לגמרי.

כל הבניינים שברובע זה היו בעלי קומה אחת פרט ל„דאס הויכע בית-המדרש“, כלומר לבית המדרש הגדול, שהיה בנוי קומה וחצי. בקומה העליונה היו מתפללים בכל ימות השנה, לרבות בשבתות ובחגים, וביתר שעות-היום היו יושבים שם זקנים וצעירים ולומדים תורה. מחצית הקומה התחתית היתה מוקדשת לגניזת כל מיני „שימיס“, כלומר דפים וכל מיני חתיכות וחצאי-דפים מספרי-קודש שונים וכן כל מיני כלים ישנים ותשמישי-קודש מבית המדרש שהוצאו מכלל שימוש, אבל הגבאים לא

התירו לעצמם לזרוק אותם לאשפה. ואת חטאי אני מזכיר היום. שבפינה זו היינו מתאספים אני ועוד כמה צעירים מחובשי בית-המדרש, והיינו משחקים ב"קוויטליך" בתקופה של שבועים לפני חג החנוכה ושבועים אחרי החג. אני מדגיש את התיבה "קוויטליך", משום שהכניסה לשם עם קלפים היתה אסורה בהחלט וגבלה עם "חילול השם" ממש. החלק הזה שבקטע התחתון של קשינוב היה, כאמור, מאוכלס רק ע"י המוני-העם, יהודים עניים ביותר, ורגל של גוי בל תדרוך שם.

וכדי לכבות את הנרות בליל-שבת, להסיק את התנור בשבת, להשגיח ביום הכפורים על נרות השעווה הגדולים (שהמתפללים היו מדליקים בערב יום-הכפורים לזכר נשמות הוריהם) היו מוכרחים להשתמש ב"שבת גוי" שנמצא באחד הפרברים האחרים.

השלטונות לא דאגו מעולם לטידור מדרכות וכבישים ברחובות אלה, ועל-כן החל מהגשם הסתוי הראשון ועד סוף החורף וראשית האביב, שרר פה בוץ עד הברכיים ממש וכאשר דרי הבתים היו יוצאים בבוקר העירה לעבודה וחוזרים לפנות-ערב, היו טובעים בשלוליות וברפש והיו נאלצים לטפס על הקירות כדי לא לשקוע בבוץ, ודרי הבתים הקיצוניים של "משה ביקס" היו מהלכים גחור-סחור כדי לעקוף את השלוליות ולהגיע הביתה פחות או יותר נקיים.

שוטרים ובלשים לא היו נראים לגמרי ברחובות אלו, מן הטעם הפשוט שלא היה להם מה לעשות כאן. גניבות לא היו, פשוט משום שלא היה מה לגנוב אצל דרי הרובע הזה, רציחות או קטטות רציניות כמעט שלא אירעו בסביבה הזאת.

בכלל היתה הסביבה הזאת עטופת מיסתורין בשביל הגויים, שמעולם לא ביקרו בה ואף המשטרה היתה מונעת את רגליה מכאן. וחרוזה בזכרוני היטב היטב תמונה מימי הפוגרום הראשון בשנת 1903, ביום אחרון של פסח אחרי הצהריים. הפורעים המושי-רובים התקדמו תחת חסותם של אנשי המשטרה, הגיעו לביתנו ברחוב יעקובלב שבסופו החל "משה ביקס גאס" — ולא העיזו להמשיך את דרכם ולהיכנס ל"משה ביקס גאס" מתוך זהירות ואולי מתוך פחד מפני הרחוב המיסתורי שכולו יהודי.

חלק מהם חזרו כלעומת שבאו וחלק ירד הצידה לרחוב מינקובסקיא, בעל האוכלוסיה המעורבת. וכדאי לציין כאן שהבתים של הגויים היו "מקושטים" בימים-נוראים אלו בצלבים כדי שהפורעים ידעו לפסוח עליהם. בחדשי הקיץ החמים היו דרי הרחובות האלו סובלים מאד מצפיפות

וממחנק, ורבים היו מציעים את משכבם בלילות מחוץ לבתיהם, על "המדרכות", כדי לזכות בשינה שקטה.

את המיטות לא היו מוציאים מהבתים החוצה מתוך חשש שתתפרקנה לגמרי בדרך אלא היו מציעים את משכבם ישר על האדמה, מרפדים אותה בשקים ריקים או שמיכות ישנות. וככה היו ישנים שינה עמוקה, כשרגליהם של דרי הצד האחד של הכביש נוגעות ברגליהם של דרי הצד השני. וכאן ארשה לעצמי לשלב מעשה בתוך מעשה.

אבי ז"ל היה חובב נגינה ובשבת מברכין, בחגים ובימים הנוראים היה הולך להתפלל בבית-הכנסת הגדול, שם עבר לפני התיבה החזן הידוע זיידיל ראונער. בית-הכנסת הגדול היה רחוק מאוד ממקום מגורנו ועל-כן בשבתות רגילות היה נוהג כמירב חובבי נעימותיו של זיידיל ראונער, שהיו גרים הרחק מבית-הכנסת הגדול: היו הולכים קודם להתפלל עם "מנין ראשון" בבית-כנסת קרוב, וב"הפסקה" היו פונים לבתיהם "לעשות קידוש", ואחרי הקידוש היו הולכים לשמוע תפילת מוסף של זיידיל ראונער.

זכורני, כשהיינו הולכים מביתנו ל"לעמנעריה שוהל" להתפלל עם "מנין ראשון" שהתחיל בקרוב 7.30—7 בבוקר, היינו מוכרחים לעבור דרך רחוב "משה ביקס" והיינו דורכים ממש בין הישנים ואף עליהם, משום שהדיירים משני צידי הרחוב היו ישנים בחוץ בלא מחיצה ביניהם. אבל נחזור לעניינינו.

קאראבאן לא היה נוהג לנאום בפומבי בפני קהל באסיפות או בבית-כנסת, אבל הוא היה ראש המדברים לפני האסיפה ואחריה והיה מרחיב את הדיבור בסגנון עממי על העניינים שעמדו ברומן-של-עולם ושעליהם דנו באסיפה. הוא היה הראשון מבין בעלי המלאכה והפועלים בקישינוב שהצטרף בסוף המאה שעברה לתנועה הציונית בבסרביה. חברי התנועה הציונית התלקטו אז רק מבין האינטליגנציה המקומית: רופאים, רוקחים, מהנדסים וחלק קטן מבין הסוחרים, ועל כן התבלט תמיד קאראבאן בפעולתו. עם הופעתו בשורות התנועה, החלו רבים מבין המוני-העם לנהור לתנועה ובדיבורו הפשוט והפופולארי ובכוח-שיכנוע רב, הוא השפיע על הסובבים אותו ללכת "זיך פארשרייבין ביי די ציוניסטען". בשנת 1899—1900 הוא היה היוזם והפעיל ביותר בהקמת קבוצת "פועלי-ציון" בפרבר קישינובאי הנקרא "סקוליאנסקאי רוגדקא". וההיסטוריון יקבע אם קבוצת "פועלי-ציון" זו, היתה הראשונה, לפחות לפי השם שלה, ברחבי רוסיה. החברים התלקטו מבין בעלי-מלאכה זעירים, סבלים, "בעלי-עגלה", סוחרים זעירים וכדומה, וביניהם "חבר אליקים" ראש קבוצת סבלים, שאגב כולם היו יהודים שהתעסקו

רק בפירוק קרונות-חיטה שהובאו ממקומות קרובים לטחנות-הקמח בקישינוב. וסבלים יהודים אלה היו אחראים בפני מנהלי הרכבת שלא ישהו את הרקת הקרונות. הם היו כולם גבוהי-קומה, חזקים, מוצקים והתמחו בעבודה גופנית קשה זאת. וכמעט כולם היו מוכרחים, למרות רצונם, לעבוד על-פירוב גם בשבתות, משום שלא יכלו למצוא גויים המסוגלים לעבודה זו.

חברי קבוצת „פועלי-ציון” היו כולם בגיל למעלה מ-40. קאראבאן היה הרוח החיה של הקבוצה הזאת. הוא קבע זמני הישיבות, כמובן רק בשבתות, משום שבכל ימות השבוע היו שקועים בעבודתם או בעסקיהם. וכאשר לפי דעת קאראבאן לא היה די בתעמולתו, הוא היה מזמין את גדולי הציונים בקישינוב: ברנשטיין-כהן, אטינגר, ד”ר ל. כהן, שיבואו לאסיפה לעשות תעמולה בין המוני-העם. חברי „פועלי-ציון” דיברו והבינו רק יידיש, שהיתה שפת-האם-המשפחה-החדר-הסביבה, וכמו כן דיברו קצת מולדאבאנית שהיו נזקקים לה בקשריהם עם הגויים שבסביבה והאיכרים שמהם ינקו את פרנסתם. רוסית לא ידעו אנשי „פועלי-ציון” לגמרי.

הקושי שבאסיפות „פועלי-ציון” בהשתתפות ברנשטיין-כהן היה בזה, שהוא לא יכול היה להשתמש שם בשפה הרוסית שהיתה שגורה בפיו והיה מוכרח לדבר יידיש שהיתה בחינת „חצי גוייש חצי יידיש”. ועל כן היה קאראבאן מופיע תמיד באסיפות אלו בתור מפרש ולפעמים היה מתרגם ממש את דבריו של ברנשטיין-כהן ליידיש. מובן שברנשטיין-כהן הצטער כל ימיו על כך שמסיבת אי ידיעתו את שפת היידיש לא ניתן לו לבוא במגע הדוק עם המוני העם. כעבור שנים הוא התרגל יותר לדבר יידיש והופיע ב„גלייזר שוהל” בפני קהל רב ביידיש, אך גם אז עלה לו בקושי רב למצוא את המלים והביטויים ביידיש לביטוי מחשבתו שהיתה כולה ברוסית. שמעתי לפני כמה שנים מפי יצחק גרינבוים שהיחסים בינו ובין ברנשטיין-כהן לא היו הדוקים, בעיקר בגלל השפה: גרינבוים דיבר רק רוסית. עם הופעת „צעירי ציון” בקישינוב ואילו ברנשטיין-כהן דיבר רק רוסית. עם הופעת „צעירי ציון” בקישינוב באה על תיקונה נשמתו הציונית הפועלית של קאראבאן. למרות גילו הגבוה הוא התקרב עד מהרה לקבוצתנו, השתתף בכל ה„אסובקות” (אספות המוניות) שלנו ובאסיפות וויכוח עם מפלגות יריבות. במשך זמן קצר הוא רכש ידיעה מלאה בטרמינולוגיה שלנו, לא רק בהפצת תורת הציונות הצרופה, אלא גם בתעמולת צעירי ציון, שעשתה אז את צעדיה הראשונים בתור פרקציה פועלית במסגרת התנועה הציונית הכללית. הוא כבש את לבם של המוני-העם לא רק מבין אוהדי מפלגות ס.ד. וס.ר. ו„בונד” שהיו

שולטים ברחוב היהודי, אלא גם מבין הפועלים המאורגנים כבר במפלגות אלה. הוא התמסר בכל נפשו לעבודתנו ותרם הרבה למען הקמת תאים של "צעירי ציון" בין פועלים מקצועיים בקישינב.

כאשר פעולתנו בין שכבות עמלים נעשתה יותר ויותר המונית סבלנו, כמו יתר המפלגות המהפכניות, מחוסר קורת-גג לאסיפותינו המרובות וכמו-כן לשם פגישות-וויכוח עם יריבינו. בלי פגישות-וויכוח אלה לא יכולנו להחזיק מעמד. וכאן באופן מפתיע ממש בא לעזרתנו קאראבאן וגילה מסירות כזאת לפעולותינו, אשר רק מהפכנים מובהקים ברוסיה דאז יכלו להתחרות אתו. הוא בא אלינו והציע את אולם בית-החרושת שלו לשם עריכת אסיפות גדולות שונות, לפי ראות עינינו. הוא עשה זאת אף על פי שידע היטב (וגם אנחנו, מצידנו, הזהרנו אותו לא פעם) שעבודתנו היא חצי-ליגאלית או בלתי-ליגאלית בהחלט, וכאשר הו'נדרמריה הפוליטית מגלה מקומה של אסיפה כזאת, היא מענישה קודם-כל ובלי שום חקירות, את בעל-הבית המאכסן את האסיפה. הוא ידע היטב שבאסיפות וויכוח שלנו עם יריבים משתתפים תמיד נציגי מפלגות מהפכניות כמו "ד.ס.ד." ו"בונד" שהמשטרה הפוליטית עוקבת אחריהם בלי הרף, יומם ולילה. הוא ידע כל זאת — ולא נרתע. וכך קיבלנו בלי כל קשיים מקום לאסיפות כלליות, וגם אפשרות לערוך אסיפות וויכוח עם מפלגות אחרות בשבתות וחגים. הטופוגראפיה של בית-החרושת היתה מוצלחת ומתאימה לתפקיד זה. הכניסה והיציאה נעשו דרך רחובות שונים וזה עזר לנו בהרבה כדי לא להתבלט ביותר ולהשתמט מערנותה של הבולשת הפוליטית, שנציגיה לא חדרו ברצון לפינה יהודית נידחת זו. יתרה מזו: קאראבאן קיבל על עצמו — ושוב ביוזמתו הוא — לדאוג לשמירת האסיפות בפני הבולשת והתנדב לארגן משמרות של חברים שיעמדו ברחובות הקרובים ותפקידם יהיה להכניס את החברים לאסיפה באופן קונספיראטיבי ולפי "צופן" מיוחד. כן דאג שבתום האסיפות יתפזרו החברים בהדרגה ולא בצוותא, כדי שלא תשלוט בנו "עין הרע" של הבולשת. וכך סידרנו אסיפות פומביות לוויכוח שבהן הופיעו לעתים קרובות חברינו יוסף שפרינצק וחיים גרינברג, באסיפות כלליות פנימיות שלנו הופיעו לעתים קרובות ברנשטיין-כהן וד"ר לב כהן, שהיו מתומכי התנועה שלנו, וההסדר היה שקאראבאן בעצמו היה מביא אותם דרך סימטאות צדדיות ידועות לו ואף מלווה אותם בתום האסיפה עד הרחובות הראשיים. בנין בית-החרושת שבו התאספנו היה חסר תקרה ובמקומה היו עמודים מקיר לקיר עם ווים שעליהם היו תלויות המברשות שלו. התאורה היתה לקויה, הצפיפות גדולה, אבל כל התנאים הקשים האלו היו כאין וכאפס לעומת החיוב הגדול והיחידי, בעל חשיבות

ראשונית במעלה, שבו היתה תמיד תלויה הצלחת האסיפות הכלליות והפומביות שלנו — והוא: רגש הבטחון שיד הז'נדרמריה לא תשיג אותנו ושום גורם חיצוני לא יפריע לנו בתעמולה הפנימית וההמונית שלנו. סידרי הבטחון היו מושלמים והתנהלו לפי כל חוקי המחתרת, ועוררו התפעלות רבה אף בין נציגי המפלגות המהפכניות. לעתים קרובות אירע שכלבי-ציד של הז'נדרמריה, בעוקבם אחרי נציגי ה"בונד", "ס.ד." ו"ס.ר.", הריחו שבסביבה נערכת אסיפה בלתי-ליגאלית, וניסו לגלות את המקום, אבל "הבולשת הנגדית" של קאראבאן שחבריה עמדו הכן בקרן הרחובות הקרובים, היתה ערה מאוד, הקדימה והזהירה את אנשינו להתפזר בשקט ובמהירות כדי לא ליפול בפח.

בשנים 1904—1905 כשבזירת התנועה שלנו הופיעו יוסף שפרינצק וחיים גרינברג, התקרבו קאראבאן עד מהרה אליהם ונהפך (שוב ביוזמתו הוא) לשומר-ראש שלהם, בזמן האסיפות הבלתי-ליגאליות. הוא גייס שני חברים מסורים, שהוטל עליהם להביא את שפרינצק וגרינברג בשלום לאסיפה, והוא עצמו היה מלווה אותם בצאתם מבית-החרושת שלו. עם גידולה של תנועתנו, התברר שאולם הספריה שלנו, ששימש גם מקום-מפגש לחברים בערבים, צר מהכיל את כל אלה הנוהרים אלינו; מלבד זאת הפגישות הרועשות באולם הספריה הפריעו בעבודה הרגילה של הספריה. להקים מועדון שם היה מן-הנמנע מכמה בחינות: ראשית, אי אפשר היה למצוא בעל-בית שיסכים להשכיר לצעירים שלנו דירה לצורך זה. שנית, המשטרה היתה מתערבת מיד בזה. ושלישית, גם כסף לא היה לנו, כולנו היינו דלים וריקים ובקושי כיסינו מכספנו את ההוצאות הקטנות השוטפות. ואז הוקמה בקישינוב ה"בירו'ה" המפורסמת של "צעירי ציון", שבחדשי הקיץ פעלה בגן העירוני בפינה הנקראת בפי כולם "שדרות השטים", ויתר חודשי השנה היה מקום משכנה על המדרכה הרחבה ברחוב סינאדינו מול בית-הכנסת הכוראלי.

קאראבאן היה אחד המבקרים התמידיים של הבירו'ה שלנו והרוח החיה במסכת התעמולה שניהלנו בין חברינו המאורגנים ואוהדינו, משום שכוח השכנוע שלו היה רב מאוד בפגישות פנים-אל-פנים והוא הרגיש את עצמו חפשי מכל גינוני רשמיות. והתעמולה שלו הוכתרה תמיד בהצלחה רבה. ואז הרחבנו את פעולותינו יותר ויותר, חדרנו עמוק לא רק לשכבות של פועלים אוהדים ובלתי-מאורגנים, אלא גם לתאים מפלגתיים של יריבינו, והדבר חרה להם מאוד והתמרמרותם גדלה מיום ליום. ה"בונדיסטים" שחשבו את עצמם לנציגים בלעדיים של הפרולטריון היהודי וחברי "איסקרא"

לא רצו להשלים עם התעמולה הציונית „הריאקציונית והשוביניסטית” שלנו. הם לא הסתפקו עוד בוויכוחים פומביים אתנו, אלא התחילו לחדור מדי ערב לתוך הבירוא שלנו בזמן פעולותינו הרגילות ואנו לא היינו מוכנים כלל לוויכוחים אתם. וגם אז הופיע קאראבאן ובא לעזרתנו לא רק בכוח השכנוע המוסרי שלנו אלא גם בכשרונו האירגוני. הוא אירגן קבוצת חברים שהיו חזקים לא רק ב„תיאוריה” של „צעירי-ציון” אלא גם בכוח פיזי. והם היו חייבים להימצא בבירוא לפי משמרות. תפקידם היה להתגונן בפני ה„תיאורטיקנים” מהחרף וכמוֹכֵן להשקיט את הרוחות כדי שהוויכוחים לא יתפרצו החוצה ולא ייהפכו לקטטות, דבר שהיה עלול לסכן את קיומה של הבירוא בכלל.

בשנות 1903—1906 הגיעה יוקרתו של קאראבאן לשיאה בהקשר עם השתתפותו הפעילה בהקמת „ההגנה העצמית”. הוא התמסר בכל נפשו לעבודה חשובה זו וידע לשמור היטב על סודיותה המחתרתית. אנחנו ידענו שהוא אחד מראשי האירגון, וכי הוא הזמין מאות אלות מעץ אשור אצל הנגרים שעבדו למענו בהכנת ידיעות שונות למברשות, לצרכי ההגנה היהודית. מקום מחבואן של האלות היה בבית-החרושת שלו, מתחת לערימות של ידיעות למברשות. ברשות ההגנה היה גם נשק חם, אף-על-פי שהחוק הרוסי אסר על החזקת נשק חם. קאראבאן ידע לשמור על קונספירציה מוחלטת. רוב חברי ההגנה התלקטו מבין הקצבים, הנגרים, הנפחים והמסגרים שהיו רגילים להחזיק ביד כלים שונים לעבודה. בשנות 1908—1909 השתרר קפאון בפעולותיה של ההסתדרות הציונית בכלל ובפעולותיהם של „צעירי-ציון” בפרט.

החיפושים בספריה של „צעירי-ציון”, מאסרו של הספרן (אני עצמי) והמשפט שנמשך 4 שנים הביאו לכך שהבולשת הפוליטית עקבה יום ולילה אחרי רבים מהחברים שלנו. הפעולה שלנו היתה מינימאלית משום שהיינו מוכרחים לרדת למחתרת כשאר המפלגות המהפכניות. בימים ההם היתה פעולתנו בקרב המוני-העם משותקת לגמרי; רק בחודש אחד בשנה „בימים הנוראים”, כלומר מיום ראשון לראש-השנה עד שבת „בראשית” היינו יכולים לפעול. וזאת בתחומי בית-הכנסת שהציונים הכלליים היו מסדרים מדי שנה בשנה בפרק זמן זה. זקני קישינוב זוכרים בוודאי שמסוף המאה הקודמת עד הקמת בית-הכנסת „יבנה” ברחוב ניקולאייבסקאיה בבנין קהילת קישינוב, היו הציונים הכלליים המאורגנים ב„קרוז'וק” „נעשה ונשמע”, מסדרים מדי שנה בית-כנסת אימפרוביזציוני ל„ימים הנוראים”. היו לוקחים בחכירה אחד האולמות הגדולים ביותר בקישינוב (פעם אולם „ריידיל” ברחוב

גוסטינאיה. פעם האולם הגדול לחתונות ברחוב יאקימובסקי) וקהל המתפללים בבית-כנסת זה היה תמיד רב מאוד: הכוח המושך אותם היתה זאת שמעל בימת בית-הכנסת היו מופיעים בכל פעם נציגי הציונים הכלליים המקומיים דאז כמו ד"ר ברנשטיין-כהן, לעב כהן, אטינגר, גולדשטיין, מהנדס גוטליב ואחרים.

מלבד זאת היו מופיעים שם גם נואמים מפורסמים מרחבי רוסיה כמו שמריהו לוין, שיינקין ואחרים. לנציגי חברי "צעירי ציון" לא ניתנה האפשרות לנצל בימה חשובה זו משני טעמים:

(1) הציונים הכלליים לא היו מרוצים ביותר מפעולתנו "הקיצונית" בין הנוער והפועלים והיו מתנגדים לתורתנו המהפכנית של מיזוג הסוציאליזם והציונות.

(2) הציונים הכלליים העריכו מאוד את הבמה שלהם שנהפכה מרכז לתעמולה חשובה להפצת תורת "הציונות הפוליטית" הצרופה, שהיתה רחוקה מאוד מפוליטיקה מקומית וחששו שהופעת חברינו עלולה לעורר תשומת-לבה של הבולשת היכולה לאסור גם הופעותיהם של הציונים הכלליים, הואיל והרשיונות להתקהלות זו ניתנו רק לשם סידור תפילות בציבור ולא לשום מטרות אחרות. לעומת זאת הרשו לנו נציגי בית-הכנסת להתקהל ול"לעשות נפשות" לרעיוננו בחצר בית-הכנסת ומסביב לו.

והנה, במשך "הימים הנוראים" ועד "שבת בראשית" בכלל, התקיימו בחצר ומסביבה התקהלויות בלתי-פוסקות שגבלו עם "מיטינגים" ממש, שבהם השתתפו רבים שזיקתם למסורת של תפילה ב"ימים הנוראים" היתה רופפת, אך הם היו מוכנים לספוג את תורת הציונות בכלל ותורת "צעירי ציון" בפרט. המנצח הכללי של המיטינגים האלו היה כמובן קאראבאן. בשעות-ביניים בין תפילת שחרית ומוסף היה מופיע בחצר בכל הדרו, עטוף טלית והיה עוזר לנו בעבודת-התעמולה וכמו כן היה משקיט את הרוחות בשעת הצורך.

נציגי המפלגות המהפכניות ובפרט ה"בונד" לא יכלו לשבת בחיבוק ידיים ולעבור בשתיקה ובשיויון-נפש על הופעה "חוצפנית" כזאת של "צעירי-ציון", העושים תעמולה גלויה וחופשית באמצע היום בין פועלי קייסנוב תחת חסות בית-הכנסת. ואז התחילו נציגי ה"בונד" להופיע בחצר בשעות התפילה וגם לאחריה כדי לנהל תעמולה נגד הציונות "השוביניסטית", בכלל ונגד "צעירי-ציון", שהינם לא פחות "ריאקציוניים" מהציונים הכלליים, בפרט. יתירה מזו: אחרי ה"בונד" החרו-החזיקו גם יתר המפלגות המהפכניות, כמו "ס.ד." ו"ס.ר." שחשו לנצל את ההזדמנות היוצאת-מן-הכלל להפיץ את

תורתם בתנאים כל כך נוחים, באמצע היום, בלי צנזורה ובלי סחד בפני
הבולשת הפוליטית. הדבר הגיע לידי כך שהמפלגות הנזכרות היו מועיקות
ומגייסות ל"ימים הנוראים" אנשים בעלי כושר ביטוי ושיכנוע, שהגבירו את
שורות התעמלנים שלהם, ואני זוכר ברור שבין נציגי המפלגות היו גם גויים
שהפיצו את תורתם והשמיצו אותנו ברוסית...

כחסידי חופש הביטוי המוחלט, החלטנו להתייחס להופעות אלו
בסובלנות יתירה ולא להפריע להם. היו מקרים שבחצר בית הכנסת גברה
המתיחות בין המתווכחים והגיעו לתגרות ידיים; אפילו קאראבאן עצמו לא
יכול היה לעשות כלום והנהלת בית הכנסת היתה נאלצת להזעיק את המשטרה
ולפור את האנשים. אבל לידי מאסרים וחיפושים לא הגיעו הדברים אף פעם.
להיפך, משטרת הרובע לא זו בלבד שלא היה לה מושג על הסיבות והרקע
של הקטטות, אלא גם לא התעניינה ולא חקרה את המתקוטטים. הסיבה היא
פשוטה. כדי לקבל רשיון ל"התקהלות" לשם עריכת תפילה בציבור ב"ימים
הנוראים" (דבר שהיה נפוץ מאוד בקישינוב ובעיירות בסרביה) היו זקוקים
קודם כל לרשיון של "ראש המשטרה הכללית" והוא הוציא את הרשיון על
סמך המלצתו של "הפריסטאב" (ראש המשטרה) של הרובע שבו נמצא
האולם לבית התפילה. כמובן שהפריסטאב קיבל "מתנה יפה" בעד המלצה זו
ולא היה נוח לו לפתוח בחקירה משני טעמים: ראשית, כדי לא לקלקל את
הפרסטיז'ה שלו בעיני ראש המשטרה; ושנית, לא לקפח את פרנסתו שלו...

וכך המשיך קאראבאן בפעולתו המבורכת בכל התנאים עד שנת 1917,
כשנפלה חומת השלטון הצארי ברוסיה. האחד במאי הוחג ברוב פאר
ובהתלהבות נפלאה. "צעירי ציון" החליטו גם הם להופיע מאורגנים תחת
דגלנו, דגל ציון, בתוך יתר הלאומים השונים (הרוסים, הפולנים, האוקראינים),
אבל לפי דרישת יריבי הציונות לא נתנו לנו שאי-הדגל העבריים להופיע
בשורות הראשונות. ד"ר ברנשטיין כהן שהשתתף גם הוא בהפגנה זו, לא
יכול לעבור בשתיקה על מעוות זה ובתוקף ובהתלהבות של סערת-המהפכה
הוא תבע את עלבון הדגל היהודי, ובמברק על-שם סיצ'נסקו הוא דרש
באופן אולטימאטיבי שנופיע תחת דגלנו, ואם לא תנתן לנו אפשרות זו,
אנו לא נשתתף בתהלוכה. אחרי קבלת תשובה חיובית הופיעו המפגינים
היהודים הראשונים ובראשם הדגל היהודי הנישא ברמה.

קאראבאן לא היה רק נאה דורש כי אם גם נאה מקיים. בשנת 1923
עלה ארצה והשתקע, וכעבור כמה שנים עלתה אחריו בתו הצעירה נחמה

(עכשיו רעיתו של יצחק חסקין, מנהל לשכת המס) ואחר כך גם אשתו
בת-שבע ובתו חיה למפרט ומשפחתה. בארץ הוא המשיך לעבוד במשך 18
שנה בתעשית-מברשות. הוא חי כאן שמונה-עשרה שנה ונפטר בשיבה טובה
בשנת 1940.

בשורה הראשונה קאראבאן נושא הדגל ולידו ד"ר ברנשטיין-כהן, נציגי
ההסתדרות הציונית

הדפסה מיוחדת מתוך "על אדמת בסרביה", קובץ ב'
הוצאת איחוד הארגונים של יוצאי בסרביה
תל-אביב, תשכ"ב